

Palveluverkkoselvitys - Liikuntapaikkatarkastelu

1. KAUPUNGIN LIIKUNTATILAT

Koulujen liikuntasalit

- Eteläisen koulun sali 290 m², käyttöaste 80 % (liikuntakäyttö 2 pvä/vko)
- Harjunrinteen koulun sali 225 m², käyttöaste 90 %
- Herajoen koulun sali 100 m², käyttöaste 80 %
- Istuinkiven liikuntahalli 800 m², käyttöaste 99 %
- Kalevantalon sali 625 m², 99 %
- Karan koulun salit, yläsali on 195 m² ja alasali 190 m², käyttöasteet 90 % ja 90 %
- Lasitehtaan koulun liikuntasali 200 m², 80 %
- Patastenmäen koulun sali 125 m², käyttöaste 75 %
- Uimalan liikuntasali 110 m², 90 %
- Uramon koulun sali 600 m², 96 %

Lähiliikuntapaikat

Riihimäellä on yhteensä 10, joista kahdeksan sijaitsee alakoulun pihalla/alueella. Kävijämäärästä ei ole tilastointia.

Lähiliikuntapaikalla tarkoitetaan päivittäiseen liikuntaan tarkoitettua, vapaassa ja maksuttomassa käytössä olevaa liikuntapaikkaa, joka sijaitsee asuinalueella käyttäjiensä helposti ja turvallisesti saavutettavassa paikassa. Lähiliikuntapaikan fyysinen toteutus lähtee paikallisista tarpeista ja lähtökohdista, mutta keskeisinä tavoitteina korostuvat aina myös lähiliikuntapaikan liikunnallinen monikäyttöisyys, ympärivuotisuus sekä viihtyisyys.

Ensisijaisia lähiliikuntapaikkojen sijoituskohteita ovat esimerkiksi koulujen piha-alueet sekä asuinalueiden lähikentät ja -puistot. Lähiliikuntapaikoille soveltuvia toimintoja ovat esimerkiksi erilaiset palloilun pienpelialueet, liikunnalliset leikkipaikkavälineet, ulkokuntolaiteet, rullalautailupaikat, hiihtomaat ja pulkkamatat sekä muut monipuolisesti erilaisia käyttäjäryhmiä palvelevat liikuntamahdollisuudet.

Ladut ja kuntoradat

- Riutan kuntorata 3,5 km, kävijämäärä noin 50 000 (kävijälaskuri)
- Riutan yhdysreitti 3,5, km
- Urheilupuiston kuntorata 1 km
- Vahteriston ulkoilureitti 2 km ja 5 km, kävijämäärä noin 50 000 (kävijälaskuri)
- Varuskunnan kuntorata 5,2 km

ja lisäksi luontopolut

- Hirvijärven luontopolku
- Käräjäkosken luontopolku
- Peltosaaren kosteikkoluontopolku

Frisbeegolf

- Riutan frisbeegolfrata Disc Golf Park, 18-väyläinen
- Palomiehen puisto, 5-väyläinen
- Keskusurheilupuiston frisbeegolfrata, 5-väyläinen

Kentät

- Peltosaaren liikuntapuisto: yleisurheilu ja pesäpallo, jousiammunta sekä harjoitusnurmet: kävijämäärä noin 80 000 (kävijälaskuri)
- Keskusurheilupuisto: pallokenttä, tekonurmi, juoksuradat ja hiekkakenttä, tenniskenttä ja beach volley –kenttä, kävijämäärä noin 100 000 (kävijälaskuri)
- Palomiehen puisto, ei tilastointia
- Hirsimäen kenttä, ei tilastointia
- Raviradan kenttä, kävijämäärä noin 50 000 (kävijälaskuri)
- Tienhaaran kenttä, ei tilastointia

Jäähallit

- 1 hallin kaukalon koko 27 x 59 m, käyttöaste 99–100 %
- 2 hallin (JJ-Areena) kaukalon koko 27 x 57 m, käyttöaste 99–100 %
- 2 hallin (JJ-Areena) lämmittelysuora 45 m

Uimala

- Uimahalli kävijämäärä vuonna 2019: 136 000
 - 25 m, 8 rataa, syvyys 1,2 m -3,8m
 - Opetusallas 16 x 5,75 m, syvyys 0,5,-1 m
 - Lastenallas 8,2 x 4,75 m, syvyys 0,25 m
 - Poreallas 2,75 x 1,8 m, syvyys 0,55 -0,78 m
 - Ulkoallas 4,0 x 1,8 m, syvyys 1,2 m
 - Jumppa-allas 7,8 x 9,1 m, syvyys 1,2 -1,4 m
 - Tilaussaunan allas 9,6 x 3,6 m, 1,1 – 1,6 m
- Maauimala kävijämäärä vuonna 2019: 27 000
 - 50 m / 8 rataa, syvyys 1 m – 2 m,
 - 25 m / 8 rataa, syvyys 2,55 m – 4,7 m
 - hyppytorni 10 m
 - opetusallas, syvyys 58 cm – 95 cm,
 - lasten allas, syvyys 34 cm – 43 cm
 - liukumäki 75 m, syvyys 82 cm

Urheilutalo

Kävijämäärä vuonna 2019 noin 105 000 (kävijälaskuri)

- Liikuntasali 900 m², käyttöaste 96 %
- Kuntosali
- Painonnostosali

Kamppailu-urheilukeskus

Kävijämäärä vuonna 2019 noin 50 000 (kävijälaskuri)

- 2 x tatami yhteensä n. 200 m²
- molski 100 m²
- 2 x nyrkkeilykehä ja nyrkkeilyn harjoitustila n. 200 m²
- taekwondon harjoitustila n. 100 m² (ei tatamia)
- kuntosali

2. NYKYMALLIN PALVELUTASO HYVINVOINTIIN

LIPAS –järjestelmän mukaan Riihimäen liikuntapaikkojen neliöt ja liikuntapaikat asukasta kohti on maakunnan alhaisimmat. Liikuntapaikoissa on huomioitu rakennetut sisä- ja ulkoliikuntapaikat, koulun salit ja pihat sekä yksityiset liikuntapaikat.

Taulukko 1. Liikuntapaikat Kanta-Häme, puuttuu Jokioinen, Ypäjä ja Humppila.

Kunta	As.luku	Liik.pinta-ala m ²	Liik.pinta-ala m ² /as.	Liik.paikkojen lkm	Liik.paikkojen lkm/1000 as.
Hämeenlinna	67633	399730	5,91028	409	6,047343752
Janakkala	16413	147050	8,959361	124	7,554986901
Riihimäki	28793	150398	5,223422	111	3,855103671
Hattula	9422	105742	11,22288	108	11,46253449
Tammela	6015	118476	19,69676	91	15,12884456
Forssa	16901	97264	5,754926	88	5,206792497
Loppi	7828	69500	8,878385	74	9,453244762
Hausjärvi	8260	85540	10,35593	66	7,99031477

UKK –instituutti on laskenut, mitä liikkumattomuus tulee maksamaan kuntasektorille. Laskenta on aloitettu Pirkanmaalta Tampereen ympäristöseudulta, jossa Riihimäen kaupunkia lähimpänä on Kangasalan kaupunki (asukasluku n. 30 000). Kyseessä olevan kaupungin liikkumattomuuden hinta on laskennallisesti 23,8 M€.

Nykyinen liikuntapaikkojen palvelutaso mahdollistaa pääosin monipuolisen ja laajakirjoisen sekä omatoimisen liikunnan harjoittamisen että lajikohtaisen harjoittelun.

Pääasiallisesti ulkoliikuntapaikkoja on riittävästi eivätkä vakiovuorovaraukset aiheuta päällekkäisyyksillään ongelmia.

Jäähallitilat ja varustelutaso on suhteessa harrastajamäärään ja kilpailulliseen tasoon korkeat. Harvassa Riihimäen kokoisessa kunnassa on tarjolla kaksi jäähallia jääurheiluseuroille ja –urheilijoille. Kuitenkin jäävaraustilanne on lähes 100 %. Ulkopaikkakuntalaiset hakevat vakiovuoroja, mutta niitä ei ole heille saatavilla.

Kamppailukeskus on aivan liian pieni kävijämäärään ja lajikirjoon suhteutettuna (50 000 käyntiä/vuosi). Kuitenkin vakiovuorojaot on saatu toistaiseksi tehtyä ilman suurempia päällekkäisyyksiä. Kamppailulajeissa olisi potentiaalia vielä laajentua ja lisätä eri lajeja, mutta tilat eivät anna siihen mahdollisuutta.

Urheilutalo on ongelmallisin, sillä suuren liikuntasalin vakiovuorovarauksissa on useita päällekkäisyyksiä prime time –aikaan. Toisaalta vakiovuorojen peruutuksia on runsaasti erilaisten tapahtumien aikaan. Pääasialliset käyttäjät salissa ovat salibandy ja käsipallo. Istuinkiven liikuntahallilla on toisena suuren salina samankaltaiset ongelmat, mutta sitä käytetään poikkeuksellisen paljon lukion tapahtumiin, joka aiheuttaa useita pitkäkestoisia peruutuksia.

Koulun salien käyttö on ongelmallista niiden puuttuvien varastotilojen takia. Koulujen varastot ovat täysin koulujen rehtorien hallinnassa ja riippuu heidän yhteistyökyyvystä, miten iltakäyttäjät saavat varastoja käyttää tai millaisessa yhteiskäytössä seurojen ja koulun liikuntavälineet ovat.

Pääasiallisesti koulun liikuntasalit ovat pieniä ja siten koko rajoittaa eri seurojen/lajien salien käyttöä. Kalevan talon liikuntasalia käytettäisiin enemmän, jos siihen olisi mahdollisuus, sillä se on liikuntaan sopiva, siellä on hyvät varastotilat ja käyttöaste jo nykyisellään korkein kaikista koulun liikuntasaleista.

Peltosaaren koulun liikuntasalin lakkautus 31.12.2019 on aiheuttanut seuroille ongelmia liikuntatilojen suhteen, varsinkin joukkuelajeissa. Lisäksi sulkua on aiheuttanut päällekkäisyyksiä useiden liikuntasalien vakiovuorojaossa ja aiheuttaa oikaisuvaatimuksia liikunta- ja hyvinvointikeskuksen päätöksistä.

Uimala on kokonaisuudessaan vanhentunut kompleksiksi, jonka peruskorjauksen suunnittelua on aloitettu. Tilat ovat sokkeloiset, epätarkoituksenmukaiset ja tekniikka vanhentunut, joka vaatii jatkuvaa korjaamista. Tämä on ongelmallista, sillä liikunta- ja hyvinvointikeskus joutuu teknisten ongelmien takia sulkemaan uimalaa useamman kerran vuodessa. Maauimalan 50 m:n allas on kuitenkin ainoa alueen ko. pituinen allas ja se tekee maauimalasta ainutlaatuisen. Jos välineistö olisi nykyaikaista, alueella olisi mahdollisuus järjestää kilpailu- ja leiritilaisuuksia.

2.9.2020 KM-H, TH

Rakennettu ulko- ja sisäliikuntatilat ovat juuri ja juuri riittävät tällä hetkellä, kun sitä täydentää muutamia yksityisiä toimijia. Tosin edelle kuvatut ongelmat ovat vain esimerkkejä siitä, mitä vähentynyt liikuntapaikkatarjonta aiheuttaa ongelmia niin liikunta- ja hyvinvointikeskuksessa, mutta myös kolmannen sektorin toiminnassa. Tässä ei ole edes kuvattu sote-yhdistysten liikuntatoiminnan ahdinkoa tertiäripreveniatiota toteuttaessa.

MALLIEN VAIKUTUKSET LIKUNTATILOJEN TARJONTAAN

Palveluverkkoselvityksen ohjausryhmän ennakkovaikutusten arviointiin valittujen mallien ero koskee vain läntistä aluetta, jossa malli 1 esitetään säilytettävän vain Lasitehtaan koulu ja luovuttavan Herajoen koulusta tai malli 2, jossa valinta on päinvastainen. Tästä syntyvä vaikutus on mallissa 1 Herajoen koulun 100 m² salin, jonka käyttöaste 80 % poistuminen käytöstä tai mallissa 2 Lasitehtaan koulun 200 m² salin, jonka käyttöaste 80 % poistuminen käytöstä. Näiden mallien välinen ero on siis 100 m² ja ei täten merkittävä. Sijainnilla ja käytettävyydellä tietysti on eroa, sillä Herajoen koulun pieni 100 m² salin käyttötarkoitus on rajallinen suhteessa puolet isompaan Lasitehtaan koulun 200 m² saliin.

Tämän lisäksi kaikissa malleissa poistuisi Patastenmäen koulun sali 125 m² (käyttöaste 75 %).

Tarkastelun lähtökohta on, että Kalevantalon liikuntatila säilyisi vaikka opetustilat poistuisivat käytöstä.

Mallin 1 kokonaisvaikutus olisi Herajoen koulu 100m², Patastenmäen koulu 125 m² eli yhteensä 225 m².

Mallin 2 kokonaisvaikutus olisi Lasitehtaan koulu 200 m², Patastenmäen koulu 125 m² eli yhteensä 325 m².

Mikäli Monitoimitalo toteutuisi kolmen sarjan kouluna ja siinä toteutettaisiin liikuntasali kolmisarjaisen Uramon koulun mittakaavassa 600 m², niin liikuntatilojen bruttoneliöt eivät vähenisi. Tulee huomioida, että tila tulee olla jaettavissa, jotta sen käyttömahdollisuudet ovat paremmat. Lisäksi tulee huomioida tilojen varastotilat ja niiden käytettävyys.

Ensisijaisesti poistuvien kiinteistöjen listassa on esitetty kaupungin vuokraama Kampin urheilukeskus, jonka tarjoamat tilat tulee vuokratilakannasta löytää, sillä ko. olevan tilan puute köyhdyttää merkittävästi Riihimäen liikuntaelämää. Tähän tarkoitukseen tehtäviä erityisliikuntatiloja ei ole mielekästä toteuttaa koulujen liikuntatiloihin.

Kamppailu-urheilijat ovat pääosin viime vuosina vastanneet kansainvälisestä ja arvokisamenestyksestä Riihimäellä.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Suomalainen liikuntapaikkaverkosto on pitkälti kuntien rakentamaa ja ylläpitämää. Oletetun sote- ja maakuntauudistuksen jälkeenkin liikunta sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen säilyy nimenomaan kuntien tehtävänä. On nähtävissä, että liikunnasta on tulossa yhä tärkeämpi kuntien elinvoimatekijä. Nykyisen liikuntalain mukaan yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla on kuntien tehtävä, tämä sisältää kunnan velvollisuuden rakentaa ja ylläpitää liikuntapaikkoja.

Yleismaailmallisia kehitystrendejä ovat ainakin työn ja toimeentulon muutos, digitalisaatio, kaupungistuminen, yksilöllistymiskehitys ja demokraattisen vaikuttamisen ja osallisuuden muutos sekä talouden ja ympäristökehityksen suhteen muutos. Kaikki edellä mainitut **tekijät lisäävät liikunnan merkitystä työikäisten kansalaisten elämässä**. Hyvä fyysinen kunto auttaa sekä muuttuvassa työelämässä että myös elämän murroskohdissa.

Vähintään noin 15 prosentilla väestöstä eli reilulla 800 000 ihmisellä on toimintakyvyn rajoitteita. Osalla heistä on vaikeuksia osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan ja heidän liikuntansa vaatii soveltamista sekä erityisosaamista. Kynnystä liikkumiseen, liikunnan harrastamiseen ja urheiluun voi nostaa myös elämäntilanne, joka on usein toimintarajoitteisilla haastavampi kuin väestöllä keskimäärin. Hyvinvointia uhkaavat tekijät näyttävätkin kasautuvaan usein samoille henkilöille.

Soveltavalla liikunnalla ja vammaisurheilulla on vahva asema julkisen liikuntatoiminnan sääntelyssä. Liikuntalaki, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslait, sopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (CRPD) sekä maankäyttö- ja rakennuslaki luovat vahvan veloitteen yhdenvertaisen liikuntakulttuurin aktiiviselle edistämiselle sekä eriarvoisuuden vähentämiselle liikunnassa. Myös informaatio-ohjaus luo vahvaa pohjaa yhdenvertaisuuden edistämistyölle liikuntakulttuurissa. Yhdenvertaisten liikuntaedellytysten tavoite nousee esiin lähes kaikissa viime vuosina valtionhallinnon tuottamissa suosituksissa, ohjelmissa ja työryhmien mietinnöissä.

Liikkujista ikääntyneitä on yhä enemmän. Yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on nykyään yli 20 prosenttia ja kymmenen vuoden päästä jo 25 prosenttia. Ikääntymisen myötä kasvaa myös pitkäaikaissairaiden ja vammaisten henkilöiden määrä, mutta myös hyväkuntoisten ikääntyneiden määrä. Ikärakenteen muutos on näkynyt jo pitkään kunnan liikuntapalveluissa, jotka ovat painottuneet ikääntyneisiin.

Väestörakenteen muutos niin, että kunnan väestö ikääntyy, ei poista liikuntapaikkojen tarvetta, vaan lähinnä lisää rakennettujen, esteettömien ja saavutettavien liikuntapaikkojen tarvetta kunnassa.

Suomalainen seuratoiminta perustuu vapaaehtoistyölle ja seuran ydintoimintaa on liikuntatoiminnan ohjaaminen, valmentaminen ja lajin edistäminen. Tässä liikuntakulttuurissa on vain harvoja suurseuroja, jotka pystyvät kustantamaan vapailta markkinoilta olevat liikuntatilat tai itsenäisesti rakentamaan ja ylläpitämään liikuntapaikkaa.

2.9.2020 KM-H, TH

Nykyisten liikuntapaikkojen säilyttäminen tai nykyisten liikuntapaikkaneliöiden säilyttäminen on tärkeää. Neliöiden tai paikkojen väheneminen köyhdyttäisi Riihimäen liikuntaelämää, vähentää kunnassa liikuntakertojen määrää ja liikunnan terveyshyötyjä sekä lisää liikkumattomuuden kustannuksia kunnassa merkittävästi. Liikuntapaikkojen saavutettavuus, fyysisesti, henkisesti ja taloudellisesti on yksi tehokkaimmista keinoista kannustaa liikuntaan ja edistää kuntalaisten terveyttä.